



Thomas Bredsdorffs tale ved åbningen af Roskilde Højskole

Taler

Thomas Bredsdorff
Højskoleforstander

Dato

29. april 1907

Sted

Roskilde

Omstændigheder

I det halve Hundredaar, der forløb mellem den nationale Katastrofe i 1864 og Udbrudet af den første Verdenskrig, grundlagdes det store Flertal af de grundtvigske Folkehøjskoler. Det var navnlig Gaardmandssønnerne og Døtrene, der søgte disse Skoler, og de modtog her en Vækkelse for Livet. Efter endt Skolegang vendte de som Regel tilbage til Jorden, men paa Højskolen var de blevet sat igang, saaledes at de baade kunde udfylde deres Plads bedre i det daglige Liv og Øve en Indflydelse i det Offentlige, enten paa det politiske eller det Økonomiske Omraade (Andelsbevægelsen). I 1907 indbød den da 40-aarige Thomas Bredsdorff til Aabningsmøde paa sin Højskole ved Roskilde, der snart fik Elever fra hele Landet og fra det Øvrige Norden. Bredsdorff var som Tidens andre fremtrædende Højskolemænd fast forankret i det grundtvigske Livssyn, men adskilte sig fra de fleste ved sin positive Indstilling over for den moderne realistiske Litteratur. Han formaaede ligeledes at tale til københavnske Arbejdere, saaledes at de uvilkaarligt lyttede, og Bredsdorffs Skole ved Roskildefjorden fik hurtigt sit særprægede Ansigt.

Til Guds Ære og til dansk, folkeligt Aandslivs frie Vækst - det har været den danske Højskoles Løsen, siden den begyndte iblandt os. Roskilde Højskole begynder nu under det samme Løsen. Gud give os Villighed og Styrke til at gøre et Dagværk, som i nogen Maade svarer til det.

Det er noget nyt her begyndes. Skolebygningen er ny, vi, som skal arbejde her, er ny paa vore forskellige Poster.

Dog, De ved alle, at Roskilde Højskole ikke er ny paa anden Maade end som et nyt Opvæld fra den gamle Folkeoplysnings-Strøm herhjemme. Den skal ej heller være ny paa anden Vis. Det kunde den kun blive ved at afbryde Forbindelsen med de Kilder, hvorefter Højskolen hidtil har modtaget sin egentlige Næring.

Men et nyt Opvæld det vil jeg tro paa, at den er.

Vi vil ej heller saa længe gentage, at dette er det gamle, saa vi glemmer, at det er noget ungt! Saa sandt som Dagen i Dag aldrig har været før, men er ny og indholdsfuldt med sit eget - og dog et Led i Dagenes levende Kæde, saa sandt er

vor Skole ogsaa ny. Ja, den er i Virkeligheden kun berettiget, dersom den er en ny, selvstændig - Gentagelse af alt godt Højskolearbejde herhjemme. Alt sundt Liv er dybest set Gentagelse. Men det er jo ikke slavisk Efterligning.

Og spørger De mig saa, hvad jeg vil med mit Arbejde her, da svarer jeg først: Jeg vil, saa godt jeg kan det, hjælpe Ungdommen til at elske det Liv, Gud har givet os; elske det saaledes, at Kærligheden til det tvinger - som kun Kærlighed kan det - til at leve det til hans Ære.

Jeg tror jo, vi skal naa at leve et saadant Liv. Jeg tror jo, at intet er saa rigt og dybt som Menneskehjertet. Faar det Lov at slaa, som Gud vil det, da bliver det godt at leve.

Her skal ikke prædikkes for de unge. Den kristelige Forkyndelse hører ikke hjemme i Skolen, men i Menighedens Forsamling. Men jeg vedkender mig, at det, jeg ønsker, skal bære min Skolegerning, det er Troen paa, at der er en levende Gud, uden hvem vi intet kan udrette. Og: at den Dannelse, jeg dybest bøjer mig for, det er den, som der bedes om i de kendte Salmelinjer:

o du, som skabte Hjertet mit, det dybe, underfulde,

o dan det efter Hjerte dit til Himmelspejl i Mulde.

Og med denne Grundklang gennem min Undervisning vil jeg samle mig om Udviklingen af de Kræfter, som jeg tror paa hos det danske Folk.

Jeg ved, at dette er et vanskeligt og ansvarsfuldt Arbejde, jeg ved, at der her saa let kan bygges med Hø og Straa, med alt det, som ikke sundt og naturligt kan indoptages som Næring, saa Folket derved kan vokse sin egen Vækst, følge sin egen Udviklingslinie, hvad jeg inderligt ønsker.

Det er mig jo slet ikke om at gøre, at vi for enhver Pris. kommer med i Verdenskapløbet. Det er ikke det, jeg arbejder paa, at vi endelig kan faa Plads i den moderne Kulturs Eksprestog. Der er saamænd nok, der virker i den Retning. Jeg er enig med den Mand, der nylig har skrevet, at »Kultur ikke blot er Fremfærd, men en Sinkelse, ikke blot en Transport af Mennesker ad Mekanikkens og Politikkens Skinneveje imod bedre og bekvemmere Former fol' Menneskemassens Liv, men den enkeltes Vedhængen ved det, der er for

dyrebart til at sættes til paa Farten«.

Den Dannelse, jeg da ønsker det danske Folk, det er først og fremmest den, hvor man forstaar at samle sig om sit eget Væsens Kærne; hvor man ved Fordybelse i sig selv har opdaget, at Livets Lykke til sidst afhænger af, om vi lærer, at aandeligt Liver det eneste Virkelighedsliv. fordi det er det eneste, der har Evighed i sig, men alt andet forgaar - den Dannelse altsaa, hvor man forstaar, at det at blive et aandeligt vakt Menneske er det første, og alt andet kun har Betydning, for saa vidt det tjener Aandslivet. Jo hidsigere Kultur-Ekspressens Fart bliver, jo nødvendigere bliver det at forkynde, at den dybeste Dannelse er ikke blot »en Fremfærd«.

Ungdommen, som skal du til noget, maa lære at bøje' sig for Aandsmagten som den største Magt i Verden. Der er nok, der prædiker en anden Lære, saa Ungdommen maa tro, at det aandelige er en Slags Luksus, en Underholdning oven paa det haandgribelige Fremskridtsarhej de, der i Virkeligheden alene har Værdi. Derfor skal Højskolen hejse det rene Flag. Den skal være det fuldt og helt bekendt:

Her sigter vi kun mod et rent aandeligt Maal. Skulde det være for meget at anvende 3 eller 5 Maaneder alene herpaa? Lad saa kun senere Eleverne vise i Fagskolerne, at de ikke mindst nu, efter Højskoletiden, er i Stand til at gøre en retskaffen Dagens Gerning som Herrer over deres Arbejde og ikke som Arbejdets Slaver.

Ogsaa vi i Højskolen vil selvfølgelig fremad. Men naar det spørges, om Udviklingen gaar fremad, da svarer vi ikke med Henvisningen til de materielle Fremskridt. Vi forholder os tvivlende over for det høje Raab om idel Fremgang og svarer derpaa snarest som den evige Jøde svarer »Antikrist« i Paludan-Mullers Digt, der hvor ogsaa Antikrist priser Menneskenes uhyre Fremgang mod stadig større Fuldkommenhed. »Ahasverus« lader sig ikke blænde:

Dog glemte har du en Ting nødvendig som en Knevl i Klokken,

naar man vil prøve Klokkens Klang:

du glemte nemlig Maalestokken for disse Spring paa Livets Gang;

Den gamle Maalestok, du ved, der er justeert fra Evighed.

Tag denne Maalestok i Haand,

og gaa omkring som lutret Aand

og Slægten efterse i Sømmene,

du blir nok anderledes dømmende.

Men vil man give Folkets Ungdom den rette Maalestok i Hænde, den aandelige og hjertelige, da er der intet bedre Middel end Modersmaalet og Historien. I Modersmaalet som det toner gennem dansk Aandsliv i de fremfarne Tider, klinger det som i en samlet Sum alt, »hvad ædle kalder Livets Lyst«. Derfor er det sandt, at

Modersmaal er vort Hjertesprog kun løs er al fremmed Tale;

det alene i Mund og Bog

kan vække et Folk af Dvale.

Og Historien, Menneskeslægtens Levnedsløb, først og sidst vort eget Folks - er der noget, som bedre kan lære os den eneste trygge Gang: den »opklarede Gang i ædle Fædres Spor«.

Vi har jo i den danske Højskole af Grundtvig lært, hvorledes Historien skal behandles. Vi ved, at Historien er ikke - som mange tror - en Bog. Nej, den er en levende Strøm, der springer i det fjerneste Fjerne og bruser frem mod Evighedens Hav. Selv er vi midt i den, og vi bæres af den, kæmpende i Glæde og i Sorg, ud mod Uendeligheden.

Først og sidst er Historien for os: vort Folks Historie. Og her paa denne Banke, ved Roskilde Fjord, med Domkirkens to slanke Spir mod Himlen - her maa der kunne fortælles dansk Historie! Landskabet er vidunderligt, som De ser. Men det er jo ikke alene, fordi det ligger i den Øjeblikkelige Belysning, nej, det er ogsaa, fordi dette Landskab er et Stykke Danmark, de mange Minders rige Hjem, helliget ved »alt, hvad Fædrene har kæmpet, Mødrene har grædt«. - Jeg

er Arkitekt Plesner saa taknemmelig, fordi han har rejst mig en Borg, der er saa dansk i Linier og Farver og smelter saa herligt sammen med Egnen her og med dens Historie - denne middelalderlige røde Borg paa den grønne Banke ved den blaa Fjord I Her kan der synges, saa der er Klang i det:

Fædreland

ved den bølgende Strand, i den majgrønne Lund, ved det dejlige Sund,

af de syngende Vover omskyttet!

Og med Rod i alt dette gamle, men evigt unge - thi Livets Strøm bruser igennem det - vil vi her paa Højskolen søge at forstaa vor egen Tid. Vi vil følge med Tiden, om vi end ikke altid kan Iølge med den hastige Kultur-Strøm.

Men forstaa vor egen Tid, det skal vi prøve paa.

Det er for denne Forstaaelses Skyld, at vi ser tilbage. Kun ved at lære af Tilbageblikket faar vi et sundt Nutidsblik. Det er vor egen Tid og dens Tanker, i Kamp med hvilke vi først og sidst skal dannes. De unge maa godt komme med i Kampen. De skal lære at sondre mellem det, der er Kamp værd, og det, der kun er Flyvesand. Men de maa helst vide, at uden Kamp ingen Udvikling. Et af de Digte af Grundtvig, som i min tidligste Ungdom greb mig stærkest, og som vel ligefrem har været bestemniende for min Udvikling, er Indledningsdigtet til Nordens Mythologi, især de Linier, hvor »den gamles maner til Kamp, til Forsvar for alt levende og skildrer

Tankens og Troens og Vidskabens Land, ligest af synlige Ting dog en Strand, hvor kun i Blæst man ser Bjergtoppen hvid, og hvor kun Livet sig rører i Strid, hvor, selv naar Kraften sig hyller i Damp, lyt den udraaber: mit Liver i Kamp! Tankens og Troens og Vidskabens Hav, som uden Frihed er Asernes Grav, men som, ' naar Kræfterne kappes om Rang, ligner en blomstrende, bølgende Vang, pranger med Borge og skyhøje Bjerge, vrimler af Aser og Alfer og Dværge, hæver sig over, hvad Hænder formaa, ja, selv hvad Ørnen i Højheden saa, vækker, som Asernes Odel i Nord, Ærefrygt dyb for det levende Ord.

Her er det sagt, hvad Højskolen aldrig maa glemme. Der skal tales saa frit og saa

personligt, at Kampen opstaar, Striden bliver standende, den' Strid, hvoraf Personligheden alene kan fremgaa. Denne Kamp bliver kun til der, hvor der høres frit og tales frit - hvor Ærefrygten er stor nok for det levende Ord.

Her har Højskolen et stort Ansvar. I vore Dage, hvor Staten griber mere og mere om sig, ja, hvor det, der kun har Værd, naar det rører sig i fuldkommen Frihed, statautoriseres og sættes ud for alle officielle Instrumenter - i vore Dage, i disse Tider, da skal Højskolen staa som det fri, levende Ords .Borg. Ellers er dens Saga ude, og det, der har »gaaet som et levende Ord« blandt jævne Folk, bliver Bjældeklang. og Højskolen synker ned til at blive den livlige Kundskabs- og Kulturanstalt, som »Tiden fordrer-e. - Gud give os Styrke til altid at tale det fri overbevisningsbaarne Ord til Danmarks fri Ungdom. Vi, Høj skolefolkene, er ganske vist kun smaa og ringe; men Ideen, den danske Højskoles Ide; er stærk. Den kan, med Guds Hjælp, bære! Gid Roskilde Højskole altid maa være denne Ides lydige Tjener.

Kilde

Jørgensen, H. 1945. Danske Taler gennem 100 Aar. København: J. H Schultz Forlag

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Højskolebevægelsen, Åbningstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/thomas-bredsdorff-aabner-sin-hoejskole-ved-roskilde-fjord>